

Rättspsykiatri
1 apr 2004

Nytt sätt att bedöma farliga brottslingar

En ny metod för att bedöma farligheten hos våldsbrottslingar som släpps ut efter rättspsykiatrisk vård testas nu. Många återfaller i brott och kritiken mot rättspsykiatrin är stark.

I dag går alldeles för många farliga människor omkring ute i samhället. Det behövs bättre metoder för att kunna göra säkrare bedömningar, säger Malin Lotterberg.

Hon är sjuksköterska på landets största sjukhus för rättspsykiatrisk vård, Karsudden utanför Katrineholm, och skriver på en doktorsavhandling i rättspsykiatri.

Nu finns en ny metod för riskbedömning och risktillsyn som har tagits fram av en forskargrupp vid Centrum för våldsprevention på Karolinska institutet i Stockholm, där Malin Lotterberg ingår.

Med den är det tänkt att man på ett tidigt stadium ska kunna fånga upp dem som kan tänkas återfalla i brott. Under ett år begås cirka 25 mord eller dråp i Sverige av någon som bedöms ha en allvarlig psykisk störning och som döms till rättspsykiatrisk vård, enligt Centrum för våldsprevention.

Många begår nya våldsbrott efter att de har bedömts som friska nog att leva ute i samhället igen.

Forskarnas metod prövas nu och i en studie ingår nio rättspsykiatriska kliniker och hundra patienter - frivilligt. En gång i månaden under två års tid, eller tills de har återfallit i brott, kontaktar forskarna dem för en ny riskbedömning var än i Sverige patienterna befinner sig. En av de rättspsykiatriska klinikerna, i Säter, ligger i startgroparna för att börja använda metoden i sin ordinarie verksamhet.

- Även om risken för återfall i brott är låg vid själva utskrivningstillfället kan omständigheter och förändringar i patienternas liv göra att risken ökar när de är på långpermission eller är utskrivna, säger Malin Lotterberg.

I en rapport från 2002 skriver Socialstyrelsen att de modeller för riskbedömning som används i dag inte är pålitliga. Kritiska röster riktas också mot att våldsbrottslingarna riskbedöms inne på sjukhuset, inte när de rör sig fritt ute på obevakade permissioner.

Men det preliminära resultat som Malin Lotterberg kan lämna ifrån sig visar att riskbedömning med forskargruppens framtagna modell inte är säkrare än de kritiserade metoderna. Nästan hälften av en grupp på 68 patienter som återkommande har riskbedömts efter den nya metoden har återfallit i brott, mest langning men också olaga hot och våldsbrott. Ingen har begått grövre våldsbrott.

- Metoden behöver testas mer och vidareutvecklas. Men vi tror att vi är på rätt väg, säger Malin Lotterberg.

Liksom i andra vetenskapliga studier kan hon ändå dra slutsatsen att kontrollåtgärder, som att övervaka att patienterna sväljer sin medicin, minskar risken för återfall i våldsbrott. Vid årsskiftet beräknas studien, en del i det så kallade Comet-projektet, bli publicerad i International Journal of Forensic Mental Health.

SOCIALT NÄTVERK ÄR INTE AVGÖRANDE

Sjuksköterskor och mentalskötare inom rättspsykiatri tycker att kliniska symtom som sjukdomsinsikt, missbruk och behandlingsmotivation är viktigast vid bedömningen av hur farlig en våldsbrottsling som har dömts till vård är.

Det visar en studie inom Comet-projektet vid Karolinska institutet i Stockholm. Under våren kommer den att publiceras i International Journal of Forensic Mental Health.

Patientens sociala nätverk anses ha mindre betydelse och somatisk sjukvård kommer längst ner på listan.

TEXT: LILLEMOR LAGERDAHL

FAKTA

Rättspsykiatrisk vård

Till rättspsykiatrisk vård kan den dömas som efter en utredning ansetts lida av en allvarlig psykisk störning när brottet begicks. För att skrivas ut eller få permission krävs ett beslut i länsrätten.

Cirka 1 200 våldsbrottslingar vårdas på rättspsykiatriska kliniker.

111 patienter, nästan alla våldsbrottslingar, vårdas på Regionsjukhuset Karsudden, 38 har långpermission. Av patienterna är tio procent kvinnor. Vårdtiden är i genomsnitt 4,5 år på Karsudden.